

Zanimljivo je da su se i u uvodu odluke ustavni suci s položenim pravosudnim ispitom deklarirali kao dr. iur., a ta je praksa trajala i neko vrijeme nakon objave ove odluke. Od toga se odustalo, ne znamo iz kojih razloga. Bilo kako bilo, ovakvo označavanje činilo je transparentnijim koliko članova Suda ili vijeća ima pravosudni ispit. To bi i u kontaktu s diplomiranim pravnicima inače omogućavalo *prima facie* saznavanje pretpostavljene stručnosti dotične osobe (ako se ne radi o sucu ili odvjetniku koji ima ispit već stoga što to jest). Konačno, ne daje se bez razloga sudačka ili odvjetnička licenca samo pravnicima s ispitom (pa makar bili i doktori znanosti). Deklariranje posjedovanja pravosudnog ispita uz ime olakšalo bi i predstavljanje (u punomoći) parničnim punomoćnicima za koje u određenim situacijama procesni propisi zahtijevaju takvu kvalifikaciju (npr.: Marko Marković dr.iur., umjesto Marko Marković diplomirani pravnik s položenim pravosudnim ispitom).

Ostavljajući po strani ocjenu ustavnosudske odluke, problematično je današnje stanje s aspekta posljedica, učinka odluke. **Odluku treba poštovati, ali je u praksi sporno pitanje ukida li ona stečena prava, tj. stečeni stručni naziv doktora prava diplomiranim pravnicima koji su taj naziv stekli po Zakonu prije ukidanja spornih odredbi.**

Prema Ustavu RH (čl. 131) i Ustavnom zakonu o Ustavnom sudu RH (NN 99/99, čl. 53. i 54.) Ustavni sud može zakone i njihove odredbe samo ukidati, a ne i poništavati (za razliku od podzakonskih propisa). Dakle, ustavnosudska odluka ne djeluje retroaktivno, *ex tunc*, već od dana objave. No, izraženo je i mišljenje da "brisanje titula" proizvedeno razmatranom odlukom ne bi predstavljalo (ne predstavlja?) retroaktivnost. Autor ovog priloga raspravi zaključuje da svim diplomiranim pravnicima s položenim pravosudnim ispitom, koji su stekli pravo na stručni naziv prema Zakonu, dakle sucima, odvjetnicima i drugim, treba "vratiti titulu".

Predsjedavajući toga (trećega) dana Savjetovanja, mr. sc. Hrvoje Momčinović, bivši sudac Ustavnoga suda RH, suglasio se s iznesenim mišljenjem diskutanta, o stečenom i zadržanom pravu na stručni naziv doktora prava, što se tiče diplomiranih pravnika koji su naziv stekli po Zakonu prije ukidanja razmatranih odredbi.

Dr. sc. Alan Uzelac*

O STRUČNOM NAZIVU "DOKTOR PRAVA" I VAŽENJU ODLUKE USTAVNOGA SUDA O NJEGOVOM UKIDANJU *RATIONE TEMPORIS***

Područje stručnih naziva i akademskih stupnjeva sustavno je uređeno dvama propisima. Sadržajno je viši i općenitiji Zakon o visokim učilištima (NN 59/96, 14/00 i 26/00) koji u čl. 55. određuje da osoba koja završi sveučilišni ili stručni studij stječe odgovarajući akademski stupanj, odnosno stručni naziv. Istim člankom dane su i osnove uporabe akademskih stupnjeva "magistar znanosti (mr. sc.)", "magistar umjetnosti (mr. art.)" i "doktor znanosti (dr. sc.)", te je određeno da se kratica akademskog stupnja stavlja ispred, a kratica stručnog naziva iza imena i prezimena osobe. Detaljnije uređenje † posebno s obzirom na stručne stupnjeve - prepušteno je Zakonu o stručnim nazivima i akademskim stupnjevima (NN 128/99) koji je stupio na snagu 8. prosinca 1999. godine. Taj zakon, kao i ZVU, veže stručne nazive i akademske stupnjeve uz završetak odgovarajućeg studija na visokim učilištima (vidi čl. 2. ZSNAS). Isti je zakon, međutim, u čl. 5. st. 4., temeljem amandmana unesenog u posljednjem stadiju zakonodavne procedure, propisivao da "iznimno ... diplomirani pravnik koji položi pravosudni ispit pred Ministarstvom pravosuđa Republike Hrvatske stječe stručni naziv doktor prava."

Tu je odredbu, kao i prateće odredbe koje su regulirale kraticu toga naziva (dr. iur.) i prijelaznu odredbu (koja je proširivala uporabu istog naziva i na ranije položene pravosudne ispite "pred Ministarstvom pravosuđa

* A. U., docent na Pravnom fakultetu u Zagrebu

** Doktor Uzelac nije bio sudionik Savjetovanja. Uredništvo časopisa zamolilo ga je da iznese svoje gledište o ovom pitanju, jer je u nedavnom neformalnom razgovoru izrazio stav suprotan prethodnome.

Republike Hrvatske") ukinuo Ustavni sud Republike Hrvatske svojom odlukom od 22. ožujka 2000. godine, objavljenom u Narodnim novinama 35/00 od 31. ožujka 2000. godine. Kako je u obrazloženju odluke navedeno, njen je razlog prvenstveno u povredi Ustavom zajamčene autonomije sveučilišta, jer znanstvene i stručne studije mogu organizirati i provoditi samo visoka učilišta, a ne tijela državne uprave. Utoliko, navodi Ustavni sud, "samo je sveučilište ovlašteno nakon položenog odgovarajućeg znanstvenog ili stručnog programa dodjeljivati akademske stupnjeve i stručne nazive". Drugačije uređenje protivilo bi se pravu sveučilišta da osmišljava i provodi studije, a to je "nerazdvojni dio autonomije sveučilišta". Autonomija sveučilišta među ustavnim je pravima i slobodama koja se, temeljem čl. 16. Ustava, mogu samo iznimno ograničavati, i to u skladu s principom proporcionalnosti, pa je stoga navedena odredba protuustavna i iz toga aspekta. Uz ovaj primarni razlog, Ustavni je sud utvrdio da ovakva formulacija odredbe krši i ustavnu zabranu diskriminacije iz čl. 14. i pravilo o jednakosti sviju pred zakonom (jer diskriminira osobe koje su prije osamostaljenja položile pravosudni ispit u nekoj drugoj republici bivše SFRJ).

Učinak odluke Ustavnog suda potpuno je jasan i nedvoznačan: neustavne su odluke, temeljem ovlasti dane tom tijelu u čl. 131. (u vezi s čl. 129. st. 1.) Ustava RH, izrijekom *ukinute*. Temeljem čl. 53. koji ovlašćuje Ustavni sud da ukine zakon ili pojedine njegove odredbe ako utvrdi da nisu suglasni s Ustavom, ukinute zakonske odredbe prestaju važiti danom objave odluke Ustavnog suda u "Narodnim novinama" ako Ustavni sud ne odredi drugi rok. U konkretnom slučaju, navedene su odredbe prestale važiti 31. ožujka 2000. godine. Što se tiče pravnog učinka u konkretnim slučajevima, to znači da su, u nešto manje od četiri mjeseca koliko je trajao postupak pred Ustavnim sudom, građani mogli - polazeći od oborive presumpcije ustavnosti zakona donijetih u propisanoj proceduri - koristiti se privilegijom danom u čl. 5. st. 4. ZSNAS-a i svojem imenu dodavati nastavak dr. iur. pod uvjetima iz tog zakona. Nakon što je ustavnopravna dvojba otklonjena, a pobijane odredbe zakona prestale važiti, ne bi trebalo biti dvojbe o tome da prava na korištenje stručnog naziva "doktor prava" u pravnom prometu više nema.

Na ovom bi mjestu za pravno obrazovanu publiku trebala prestati svaka rasprava, no s obzirom na neke teze o tzv. "stečenim pravima" koje se i danas javljaju, kao i opću potrebu pravno-prosvjetiteljskog djelovanja (čak i tamo gdje bi se moralo pretpostavljati da takve potrebe nema) dodat ćemo još nekoliko argumenata. Prije svega, u području akademskih stupnjeva i stručnih naziva "stečenih prava" nema, i to iz više razloga. Ponajprije, ukinute odredbe uređuju *način imenovanja*, a ne *sadržaj* prava; ukidanje odredbe o doktorskoj tituli za pravosudni ispit ne zadire ni u čije pravo da koristi prava stečena temeljem položenog pravosudnog ispita (npr. pravo na zastupanje

pravnih osoba u sporovima čija vrijednost prelazi 50.000 kuna). Argument o stečenim pravima još je apsurdniji jer se na njega pozivaju ponajviše oni koji pravo na spornu titulu nisu originarno stekli (npr. izdavanjem diplome o položenom pravosudnom ispitu u tri i pol mjeseca nakon donošenja ZSNAS-a, a prije ukidanja njegovih spornih odredbi), već "doktori" koji su to tentativno postali prijelaznim odredbama (pri čemu je čak sporno je li se loše redigirani propis ukinutog čl. 15. st. 2. odnosio na njih, jer je upravno tijelo za pravosuđe bilo "Ministarstvo pravosuđa" samo u kratkom razdoblju u 90-tim godinama, prije čega je pravosudne ispite provodio odgovarajući republički sekretarijat, odnosno drugačije imenovana ministarstva). Zakonodavac ima, unutar ustavom određenih granica, suvereno pravo uređivati način korištenja titula u pravnom prometu; ako bi, na primjer, zakonodavac danas donio propis koji određuje da se neka od titula ima *pro futuro* u pravnom prometu nazivati ili kratiti drugačije (npr. da je stručni naziv osobe koja je završila studij medicine "diplomirani medicinar", a ne "doktor medicine"), to bi od dana stupanja na snagu toga propisa obvezivalo sve, uključujući i one koji su zakonito stekli stručni naziv drugačijeg imena. Time se, jasno, ne želi reći ništa o poželjnosti ili primjerenosti takvog akta, već samo o njegovoj pravnoj obvezatnosti, koja bi pravnicima morala biti posebno razvidna.

Nedosljednost argumenata o tituli kao stečenom pravu posve je razvidna iz njihove asimetrične strukture - naime, teza o tituli kao stečenom pravu povlačila bi, logički, i zahtjev da svaka od osoba koja je stekla titulu određenog imena mora tu titulu koristiti uvijek u budućnosti, bez obzira na zakonske promjene (koje po tom argumentu i ne bi mogle retroaktivno mijenjati stečeni naziv). No, da se argument o stečenim pravima dosljedno zastupa, njegovi pobornici to pravo zakonom i ne bi mogli steći, već samo na način na koji se titule mogu steći - završetkom odgovarajućeg programa naobrazbe i osposobljavanja koji, u tom trenutku, daje pravo na odgovarajući stručni naziv. Zaključno, međutim, mora se reći da je u ovome slučaju argument protiv tzv. stečenog prava još jači, jer je neustavnost takvog navodnog prava konačno utvrđena. Osoba koja nakon 31. ožujka 2000. godine u pravnom prometu koristi titulu "dr. iur." time rabi neustavan stručni naziv te krši čl. 30. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu koji određuje da su odluke i rješenja Ustavnog suda obvezatni i da ih je dužna poštovati svaka fizička i pravna osoba (u što treba ubrojiti i same suce Ustavnog suda). Eventualne druge implikacije takvog ponašanja nisu predmet ovog priloga. Zbog svega ovoga bojimo se da osoba koja danas rabi u pravnom prometu u odnosu na sebe izraz "doktor prava" (dr. iur.) ozbiljno dovodi u pitanje ne samo opravdanost te titule, već i svoj vlastiti stručni integritet kao diplomiranog pravника (dipl. iur.) s položenim pravosudnim ispitom (u budućnosti, možda: sppi).

Ostaje nam samo da izrazimo osobni stav o tome kako bi, danas nažalost nedovoljno kvalitetan i primjeren, pravosudni ispit trebalo zamijeniti

pravim stručnim studijem koji bi, pod okriljem sveučilišta, a uz intenzivnu suradnju s probranim predstavnicima pravne struke i uz kombinaciju specijaliziranih formi praksi orijentirane nastave i prakse u raznim pravosudnim institucijama, uistinu osposobljavao diplomirane pravnike za obavljanje budućeg zanimanja u pravosuđu. Takva bi Pravosudna akademija (po uzoru npr. na francuski *Ecole supérieure de la Magistrature*) omogućavala da se, ne samo na formalno ispravan i ustavno prihvatljiv način, nego i sadržajno i sustavno primjereno, u budućnosti dodjeljuje titula doktora prava (kao što se, uostalom, nakon dodatnog akademskog školovanja i posebnog sveučilišnog ispita, nekada i dodjeljivala u hrvatskoj pravnoj tradiciji).

PRAVO U GOSPODARSTVU

časopis za gospodarsko-pravnu teoriju i praksu

GODIŠTE 40

SVEZAK 6

ZAGREB

STUDENI 2001

ISSN 1330-5476

SADRŽAJ

I UREDNIKOVA RIJEČ

referati

- 3 GRADENJE NA TUĐEM ZEMLJIŠTU, **Olga Jelčić**
31 SUSJEDSKA PRAVA - UREĐENJE MEĐA, **Mladen Žuvela**
49 ZELENAŠKI (LIHVARSKI) UGOVOR, **Hrvoje Momčinović**
69 ODGOVORNOST ZA ŠTETU OD OPASNIH STVARI ILI OPASNE DJELATNOSTI,
ivica Crnić
97 TRGOVAC - TKO JE I TKO BI MOGAO BITI, **Zoran Parać**
127 POSTUPAK POSLODAVČEVOG OTKAZIVANJA UGOVORA O RADU,
Marijan Ruždjak
145 UČINCI STEČAJA NA PARNIČNI I OVRŠNI POSTUPAK, **Andrija Eraković**
173 OVRHA U SPOROVIMA ZBOG SMETANJA POSJEDA, **Dubravka Burcar**
197 AKTUALNOSTI U DENACIONALIZACIJI, **Snježana Bagić**

rasprava

- 231 TRI NATUKNICE, **Miljenko Giunio**
1) ČUVAJ SE USKOČKE RUKE
2) DIJALIZA ODŠTETNE ODGOVORNOSTI
3) KOLUMBOVO JAJE KOTRLJA SE IZ SLOVENIJE
234 O STRUČNOM NAZIVU - DOKTOR PRAVA, **Ivan Ivković**
237 O STRUČNOM NAZIVU - DOKTOR PRAVA, **Alan Uzelac**